

Březen 1973

"Kdykoli jsme zvítězili, dalo se to
pokaždé více plevahou ducha nežli
mocí fyzickou". /F. Palacký/

Automatizace a budoucnost.

Je stále hodně lidí, kteří neví, co budou dělat zítra, poněvadž se ne -
snaží uvažovat o možnostech, které jim jejich dnešní postavení skýtá a
o možnostech, kterých by mohli využít pro svůj vývin v poměru ke společo-
nosti. Staré římské *Carpe diem, quam minime credula postero* - využij
dneška, co nejméně věř zítřku - je pohodlné a příliš nebezpečné pro jedin-
ce a společnost. Bez víry a představy nových cílů není pokrok.

Moderní zpravodajské prostředky dávají nám možnost sledovat vývin
dnešního stavu společnosti na základe minulých poznatků a nového výzku-
mu. I zde je ovšem třeba kritického postoje a prověření správnosti zpráv.
Pravděpodobné směry vývinu a odvážná představa pravděpodobné budoucnos-
ti mohou být vodítkem k plánované výstavbě. Je jisté, že stálá úprava
a doplňování plánu na podkladech nových zkušeností a poznatků nového
výzkumu jsou nezbytné.

Lidská společnost, kteréhokoliv rázu nebo zaměření, závisí na podnikání,
jehož účelem je:

1. zásobit lidstvo výrobky potřebnými pro ukojení základních potřeb
lidského života a okolí,
2. dodat možnosti duševního vývoje, výcviku a uplatnění,
3. dovolit využití přebytků surovin a energie pro výrobu nadbytečných
a luxusních товарů,
4. zpracování odpadů pro novou výrobu a šetření zásobami surovin.

Uspořádání výroby a přísunu je podloženo stavem zásob surovin a energie
potřebných pro výrobu a přísun surovin a výrobků. Toto je funkcí tech-
nologického pokroku, který se stále vyvíjí a zdá se, že jde vpřed stále
ještě po správné cestě ale pomalu, protože mu chybí promítnutí plánu se-
tavy lidské společnosti v budoucnosti, její funkční provoz a chování.

První industriální revoluce provedla mechanizaci výrobních prostředků
v minulém století. Druhá industriální revoluce přibrala v nedávné minu-
losti řadu mechanických, hydraulických, elektrických a elektronických
přístrojů, které umožňují kontrolu a přesné řízení zrychlené výroby. Po-
užití a vývin analogických a číselných počítačů, jejich zpětná vazba
pro kontrolu a rozsáhlá zásobárna paměti, neomezené možnosti kombinace
prvků a dosažení bleskových výsledků přivádí možnost náhrady lidských
orgánů při pozorování, rozhodování a výkonu.

Počítače umožnily zavedení automatizace, jejímž účelem je

1. usnadnit rychlý přísun informací početních i logických,
2. provádět řízení složitých administrativních a výrobních procesů,
3. tvořit blesková rozhodnutí pro řízení výroby, výzkumu a vědy.

Co je to vlastně automatizace? Automatizace rozhodně není hra s elek-
tronikou - automatizace je princip výstavby a uspořádání hospodářského
života, je to plán jak uspořádat jeho části v jeden harmonický, vyvážený
a organický celek.

Kybernetika grovnává výkony počítače s výkonem lidského mozku. Zdálo
se, že počítače budou sloužit jedinci jen k dodání potřebných informací,
na jejichž podkladě on bude tvořit závěry a rozhodnutí. Lidský mozek
předčí počítače v různorodosti intelektu, ale podléhá různým vlivům
minulých zkušeností, náladám, jeho vnímání, paměť, rychlost úvahy a ro-
hodnutí jsou časově omezeny. Proto počítače převzaly nejen přísun, ale
i zpracování informací a předkládají optimální řešení. o jejichž hod-
notách by zase mohl rozhodovat jen lidský mozek, který by byl tak zá-
soben znalostmi a pamětí jako jeho počítač.

Je nutno stále si uvědomovat, že počítače mohou podat správné výsle-
dy jen tehdy, když správné údaje jim byly programovány a byla zachove-
na jejich technická soustava bez poruchy.

Vývin automatizace naráží na nevhodnost dnešních objektů, které byly
vybudovány pro mechanizovanou výrobu s kontrolními systémy, jejichž ko-
ordinace s počítači plně nevyhovuje, poněvadž jsou pomalé a nedostateč-
ně přesné. K tomu se druží nedostatky odborných sil a nedostatky pocho-
pení a znalostí potřebných k plnému využití automatizace.

Uvážíme-li také kapacitu plané automatizované výroby, která bude v provozu 24 hodin denně a 7 dní v týdnu, vidíme, že počet výrobků bude tak vysoký, že musí být podložen spotřebitelskou oblastí aspoň 200 milionů obyvatel. Rovněž výlohy na stavbu podniku, dlouhodobé pokusy s matematickým modelem v laboratorii za různých podmínek, výcvik potřebného personálu: techniků, specialistů kontroly, ekonomů, konstruktérů, matematiků a analytiků systému.

Z těchto důvodů správně plánovaná automatizace může být provedena pouze hospodářskými celky nebo federacemi, které mají přibližně stejnou životní úroveň, stejné potřeby a časově stejné podmínky. Výstavbu by mohly provádět odborné multi-nacionální společnosti, které by měly vhodný personál a zařízení pro výzkum, konstrukci a školení provozního osazenstva automatizovaného podniku. Financování rovněž by mělo spočívat na veřejných společnostech za účasti státu nebo hospodářské federace.

Předpokládáme-li, že technická výstavba automatizace byla provedena na území jedné 200 milionové federace, můžeme přistoupit k úvaze o pravděpodobném způsobu života její společnosti. Na území federace budou tyto výrobní a služební útvary:

1. Prvořadá automatizovaná střediska, ústavy a služby dodávající všemny základní potřeby jako potrava, ošacení, bydlení, zdravotnictví, vzdělání, dopravu a rekreaci.
2. Druhořadá výroba nadbytečných, speciálních a luxusních předmětů může být částečně automatizována a bude buď v soukromých nebo družstevních společnostech.
3. Individuelní nebo rodinné podniky a dílny.

Hospodářská a politická soustava.

Stát nebo federace národnostních skupin spočívá na základech pluralitní demokracie, kde svoboda projevu a jednání je omezena pouze ochranou stejných práv pro všechny. Lid pověřil jím volené zástupce řízením hospodářství, plánováním přísunu surovin a energie podle předvídané potřeby, aby bylo zamezeno plýtvání a nedostatek.

Veškeré podnikání, mimo tradiční státní a samosprávné podniky, je v soukromých rukách nebo vlastnictvím soukromých společností, družstev a veřejných společností s účastí státu nebo cizího kapitálu. Zaměstnanci podniků mají nárok na účast na vlastnictví, rozhodování a zisku. Jejich podíly při poměrném zastoupení by tvořily nejvýše 40 % kapitálu a byly by vázány na pracovní působitě v podniku. Odechodem z působitě vlastnictví končí. Tímto způsobem bylo by zamezeno prodávání podílů osobám mimo podnik nebo hromadění v rukou jednoho zaměstnance.

Dalším podílníkem na kapitálu by mely být samosprávné celky /okres, župa atd/, na jejichž území podnik jest vybudován. Podíl by měl být nejméně 10%. Zbytek podílů by patřil soukromníkům a společnostem nebo státu, kde vlastnictví je v zájmu státu nebo celku.

Odbory.

Odbory jsou nestranické zájrové organizace. Zaměstnanci podniku, bez rozdílu jejich pracoviště, tvoří průmyslový odbor v každém středisku výroby nebo služby. Volí si každoročně tajným hlasováním své zástupce do závodní rady podniku, která deleguje zástupce do správního orgánu závodu. Jeho kvalifikace pro tento úkol musí být doplněna patřičnými kurzy nebo školením. Závody nebo střediska stejných oborů a služeb jsou zastoupeny v ústředí průmyslového oboru jimi volenými delegáty. Zástupci ústředí průmyslových oborů nebo služeb tvoří ústřední radu odborů.

Závodní rady informují měsíčně členstvo o událostech a o sporných otázkách, ve kterých potřebují souhlas osazenstva. Poměr závodních rad k vedení podniku a jejich kompetenci stanoví arbitrační zákon.

Poněvadž automatizované podniky budou mít jen málo zaměstnanců a nízkou výplatu mezd, bude zapotřebí vyřešit otázky cen a zdanění produktu, eventuálně přidělovat potřebným výrobkům bezplatně. Bezplatný příděl jest již prováděn v oborech vzdělání, bezpečnosti, zdravotnictví a jiných.

Ústředí odborů bude mít za úkol řešit nejen všeobecné odborové otázky ale i přispět radou k řešení speciálních otázek různých oborů a proto

musí mít aspoň tato oddělení:

Organizační a informační
Technický výcvik a kvalifikace
Mzdové, hospodářské a zaměstnanecké
Zdravotnictví a obrany proti úrazům
Rekreace, sportu a cestování

Každé oddělení má vlastní průzkum a styk s příslušnými referenty průmyslových odborů.

Vzdělání a výcvik.

Automatizace bude vyžadovat nezvyklých duševních výkonů na neobvyklých místech a v nezvyklém prostředí. Bude vyžadovat vyššího a mnohostrannějišího výcviku podloženého vyšší všeobecnou vzdělaností každého jednotlivce. Diplomů budou mít jen krátkou dobu praktickou cenu. Nejméně jednou za rok bude každý povinen prodělat doplňovací kursy a vedení závodu musí uvědomovat své zaměstnance o změnách ve všech oborech jejich činnosti. Základní všeobecné vzdělání nesmí být pod úrovní nižší střední školy. Obchodní, administrativní a průmyslové školy musí končit maturitou. Učňovská pokračovací škola by měla být aspoň jeden celý den v týdnu a večerní kursy pro dospělé ve školách a na TV mají obsahovat tyto obory: věda a technika

umění, hudba, divadlo
řeči, zeměpis, dějiny,
občanská nauka a vlastivěda
zdravotnictví a tělesná výchova
ruční práce, vaření a udržování domácnosti.

Technologický pokrok nemůže se vyvíjet bez vzdělaných jednotlivců, kteří mají studiem vycvičené schopnosti vnímání, logické rozvahy a pružné představitivosti.

Odpočinek a volný čas.

Volný čas pro zaměstnance automatizované továrny není dříve far niente, ale čas nezbytný pro doplňování vzdělání a obnovu duševních a tělesných sil. Dohled na řadu kontrolních přístrojů se zdá lehkým první hodinu, ale pak nervové napětí vzrůstá, protože je třeba stále sledovat a neustávat, stále jste v nebezpečí, že se něco může přihodit, jestliže jen na několik vteřin odvrátíte pozornost. Proto je nutná potřeba nervového uvolnění ať spánkem, četbou, divadlem nebo filmem. Alkohol se rozhodně nedoporučuje, protože má nepříznivé následky.

Ve volném čase je také třeba se věnovat rodině, přátelům, zájmovým, kulturním, zábavným a jiným organizacím, zúčastnit se schůzí a projevů. Sport a hry jsou výborným rekreačním prostředkem proti ztrnulosti a nedostatečnému krevnímu oběhu. Odborné kniha, sbírka známek nebo nerostů a podobné záliby mohou být velmi vhodným a účinným prostředkem k zotavení.

Volný čas /leisure, Freizeit/ tvoří hlavní problém automatizace. Jestliže stroje vysvobodí člověka od dřiny a dají mu volný čas, bylo by proti zájmům společnosti, kdyby se volný čas ztotožňoval s lenošením. Od počátku industriální revoluce pracovní čas byl zkrácen o polovinu, tím byl utvořen volný čas, v němž byla zahrnuta jízda do práce a zpět, poslouchání zpráv v rádiu nebo TV, udržování domu, zahrady, auta atd. náuštěvy, sportovní podniky a pro některé každodenní pobyt v hostinci - všechny tyto úkony by byly téměř nemožné, kdyby nebylo industriální revoluce, bojových zásahů odborů a pochopení většiny průmyslníků, že technologický pokrok se zastavit nedá obzvláště při soukromém podnikání v demokratickém státě.

Jistě je otázkou, zda automatizací nastane zvýšené uvolnění pracovních sil a pracovního času pro odpočinek a zotavení. Vztah mezi volným časem a pracovním časem je řešen podle J. Rosa /Automation/ čtyřmi teoriemi a sice:

1. teorií náhrady
2. teorií jednoty
3. teorií protikladu
4. teorií rovnováhy /vyrovnanosti/

- ad 1. Fysiologové vytvořili teorii náhrady nebo výměny produktů tělesné a duševní únavy za produkty odpočinku a zotavení.
- ad 2. Teorie jednoty doporučuje splýnutí pracovního úseku s úsekem volného času jako bylo používáno v polním hospodaření, kde práce a volno nebyly časově přesně vymezeny. K tomu by bylo ovšem potřeba stanovit neb vytvořit jednotné podmínky tělesné a duševní, aby i výkony byly jednotné.
- ad 3. Tomuto odporuje teorie protikladu, která vyžaduje, aby volný čas poskytoval úplně odlišné duševní a fyzické podmínky a hlavně, aby odstranil služební nadvládu nadřazené technické a administrativní složky zaměstnání. Tímto by byl také dán předpoklad pro zvýšený zájem o kulturní, politické a veřejné samosprávné úkoly ve společnosti.
- ad 4. Teorie rovnováhy nebo vyrovnanosti je zaměřena na dosažení rovnováhy mezi prací a volnem, mezi únavou a zotavením. K provedení této teorie je třeba vychovat společnost tak, aby každý jednotlivec si byl vědom důležitosti správného využití volného času nejen pro svoji schopnost vykonávat dobře své zaměstnání, ale i prospívat vyvoji společnosti.

Z uvedeného je vidět, že výchova společnosti pro správné využití volného času je velkým sociologickým problémem, jehož nesprávné nebo opožděné řešení může vyvolat nepředvídané třenice, napětí a eventuálně zničení fyzických a duševních hodnot. Známý pracovník v tomto oboru Prof. W.C. Buckingham prohlásil, že jestliže se lidstvu podaří přežít tuto přeměnu lidské společnosti tak to bude jen díky jedincům, kteří uchopí a rozumně použijí tu sílu, která má změnit světový řád.

Dnešní věk spočívá na uniformovanosti výrobků, zpravodajství, bydlení, oděvů, zábavy. Automatizace zvýšenou výrobou urychlí tento postup tak, že místo osamocených jednotlivců minulého století, vyvstane osamocený dav, tvořený jednotlivci, kteří nemají schopnost individuálně myslet, vytvářet a jednat. Tito budou jednat jen jako dav a mohou přivést veliký úpadek tvořivosti, umění a řemesel. Tendence neužívat lidské orgány pro tvořivé výkony se stále stupňuje a může přivést k duševnímu a tělesnému zakrnění. Na toto mají také velký vliv masové komunikační zdroje hlavně TV, radio a tisk. Záliby masy nesmí diktovat, poněvadž masy nepají odborné znalosti a nechají se snadno ovládnout demagogy, kteří neberou zřetel na potřeby vývoje ke zdravému spokojenému lidstvu.

Z těchto důvodů je třeba, aby všechny celky dnešní společnosti si uvědomily sestavu společnosti, pro kterou chtějí pracovat. Je třeba vytýčit cíle a postupovat k jejich dosažení ve spolupráci s ostatními složkami společnosti. V demokratické společnosti stát musí dozírat a usměrňovat a je-li nutno zasáhnout, když sobecké cíle převládají nad zájmy celku.

Zvláště musí stát dozírat na výchovu k cílevědomému občanství na zdravých morálních základech. Střediska rozvratu a zvrácenosti musí být odstraněna všemi prostředky a tím zdravý zájem celku zachován. Vedení státu potřebuje osobnosti nejen vysoké mravní úrovně ale i obeznámené s možnostmi technologického pokroku a sledující jeho vývin. Otázka vlády pro lid není otázkou stranickou, sobeckých pohnutek nebo lživých frází. Volební právo dává lidu povinnost a možnost vybrat zodpovědné činitele, kteří mají znalosti a schopnosti cílevědomě řídit stát tak, aby vymoženosti technologického pokroku byly využívány ve prospěch celé společnosti a státu.

Rozpravy vydává nepravidelně Společenství nového řádu, 4/520 Drummond Street, Carlton, Vic., 3053, Australia.

/Předseda: Dr. S. Hofirek, Jednatel: Dr. Z. Horný/.